

Noua reglementare națională în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului

În țara noastră, până de curând, activitatea de prevenire și sancționare a spălării banilor, precum și cea de prevenire și combatere a finanțării terorismului a fost reglementată de Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului („Legea nr. 656/2002”). Acest act normativ a transpus, de-a lungul anilor, o serie de directive europene, însă, evoluția continuă a cadrului normativ la nivel european a impus o adaptare a legislației interne.

Ca atare, în vederea transpunerii în legislația națională a două directive, respectiv, Directiva (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului („Directiva 2015/849”) și Directiva (UE) 2016/2.258 a Consiliului din 6 decembrie 2016 de modificare a Directivei 2011/16/UE în ceea ce privește accesul autorităților fiscale la informații privind combaterea spălării banilor care abordează amenințarea reprezentată de spălarea banilor („Directiva 2016/2.258”), la data de 21 iulie 2019 a intrat în vigoare Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și spălarea banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative („Legea nr. 129/2019”), act normativ care abroga, așadar, Legea nr. 656/2002.

Prin acest nou cadru legislativ, România se alinaza statelor membre ale Uniunii Europene în privința adoptării de măsuri specifice de atenuare a riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Măsurile adoptate de Uniunea Europeană în acest domeniu sunt armonizate cu recomandările Grupului de Acțiune Financiară (GAFI), care constituie principalul organism internațional în lupta împotriva spălării banilor și finanțării terorismului.

Printre cele mai importante modificări aduse de Legea nr. 129/2019, se numără:

- **Instituirea sistemului național de prevenire și combatere a spălării banilor**

Odată cu abrogarea legislației anterioare, Legea nr. 129/2019 instituie sistemul național de prevenire și combatere a spălării banilor și a finanțării terorismului, care include, cel puțin, următoarele categorii de autorități și instituții: organe de urmărire penală; autorități cu atribuții de control financiar/fiscal sau autorități cu atribuții de control fiscal, autoritatea vamală; organe de stat specializate în activitatea de informații; Banca Națională a României, Autoritatea de Supraveghere Financiară, Oficiul Național pentru Jocuri de Noroc.

Legea nr. 129/2019 stabilește ca unitatea de informații financiare a României este Oficiul Național de Prevenire și

Combatere a Spalarii Banilor („Oficiul”), autoritate care coordoneaza realizarea evaluarii riscurilor de spalare a banilor si finantare a terorismului la nivel national, cu asigurarea protectiei datelor cu caracter personal. Oficiul coordoneaza raspunsul national la riscurile evaluate si informeaza, în acest sens, Comisia Europeana, Autoritatea europeana de supraveghere si statele membre.

- **Eliminarea cauzei de reducere a pedepsei**

Este de notorietate faptul ca vechea reglementare prevedea o cauza de reducere la jumatate a limitelor pedepsei prevazute de lege pentru persoana care a comis infractiunea de spalare a banilor, daca, în timpul urmaririi penale, aceasta denunta si facilita identificarea si tragerea la raspundere penala a altor participanti la savârsirea infractiunii.

Noua reglementare a eliminat aceasta prevedere, iar limitele pedepsei au ramas aceleasi, infractiunea de spalare a banilor fiind, în continuare, pedepsita cu închisoare de la 3 la 10 ani.

Cu toate ca noua lege a eliminat cauza de reducere a pedepsei, nu este exclusa aplicabilitatea dispozitiilor art. 19 din *Legea nr. 682/2002 privind protectia martorilor*[1] în privinta persoanei acuzate de savârsirea infractiunii de spalare a banilor, care denunta si faciliteaza identificarea si tragerea la raspundere penala a altor persoane care au savârsit astfel de infractiuni.

- **Înlocuirea notiunii de „persoana expusa politic” cu cea de „persoana expusa public” si extinderea sferei functiilor publice importante**

Noua lege utilizeaza acum notiunea de „persoana expusa public”, în locul celei de „persoana expusa politic”, prin „persoana expusa public” înțelegându-se persoana fizica care exercita sau a exercitat functii publice importante. Legiuitorul a intervenit si în ceea ce privește sfera functiilor publice importante, dupa cum urmeaza:

- a introdus urmatoarele categorii de persoane: membri ai organelor de conducere ale partidelor politice; membri ai unor organe legislative centrale similare Parlamentului; directori, directori adjuncti si membri ai consiliului de administratie sau membrii organelor de conducere din cadrul unei organizatii internationale;
- a limitat sfera unor categorii specifice de persoane care anterior erau considerate persoane expuse politic: astfel, daca, anterior, membrii curților de conturi sau asimilate acestora sau membrii consiliilor de administratie ale bancilor centrale ori membrii guvernelor erau considerați persoane expuse politic, noua lege prevede ca sunt persoane expuse public doar membrii *organelor de conducere* din cadrul curților de conturi, membrii *organelor de conducere* din cadrul consiliilor bancilor centrale ori *ministrii si ministrii adjuncti* sau secretari de stat;
- în categoria persoanelor expuse public nu mai sunt prevazuți conducatorii institutiilor si autoritatilor publice, comisarii europeni, consilierii prezidențiali ori consilierii de stat.

Totodata, s-a largit sfera membrilor familiei persoanei expuse public, astfel ca, pe lângă soțul/soția persoanei în cauza, membru de familie înseamna acum si concubinul acesteia ori persoana cu care aceasta se afla în relatii asemanatoare acelor dintre soti.

- **Extinderea sferei entitaților raportoare. Micșorarea limitei minime a tranzacțiilor raportate Oficiului**

La fel ca în reglementarea anterioară, o serie de entități au obligația să raporteze tranzacțiile suspecte Oficiului, cu mențiunea că unul dintre elementele de noutate introduse prin Legea nr. 129/2019 constă în includerea, în sfera entităților raportoare liberale, a categoriei executorilor judecătorești. Astfel, de-acum înainte, pe lângă notari publici, avocați și alte persoane care exercită profesii juridice liberale, și executorii judecătorești intra sub incidența legislației pentru prevenirea spălării banilor.

Aceștia, precum și celelalte entități raportoare prevăzute de lege, au obligația de a raporta către Oficiu, pe lângă tranzacțiile suspecte, și tranzacțiile care nu prezintă indicatori de suspiciune, cu sume în numerar, în lei sau în valută, a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 10.000 euro (față de 15.000 euro, cât era în reglementarea anterioară). Excepție fac tranzacțiile derulate prin intermediul unei instituții de credit sau financiare, când obligația de raportare revine, în principiu, acestora.

Instituțiile de credit și instituțiile financiare vor transmite rapoarte on-line privind transferurile externe în și din conturi, în lei sau în valută, a căror limită minimă reprezintă echivalentul în lei a 15.000 euro.

- **Transparentizarea structurii acționariatului. Eliminarea acțiunilor la purtător**

Potrivit *Legii societăților nr. 31/1990*, societățile pe acțiuni pot emite fie acțiuni nominative, fie acțiuni la purtător. În cazul acțiunilor nominative, numele proprietarului este înscris pe documentul care atestă felul acțiunii, în timp ce, în cazul acțiunii la purtător, numele proprietarului nu este menționat, acesta fiind prezumat a fi cel care posedă acțiunea.

Instituția acțiunilor la purtător a ridicat, adesea, problema lipsei transparenței acționariatului, iar cunoașterea, în orice moment, a acționarilor este esențială în implementarea măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor.

Astfel, cea de-a patra directivă UE privind prevenirea spălării banilor, și anume Directiva 2015/849, impune cerințe de transparentizare a structurii capitalului social, sens în care a prevăzut, printre altele, crearea registrului centralizat al beneficiarilor reali și obligația statelor membre de a asigura cunoașterea acționarilor/asociaților unei societăți.

La nivel statistic, aproximativ 5% dintre societățile pe acțiuni înregistrate în România sunt emitente de acțiuni la purtător, iar puțin peste 20% dintre societățile pe acțiuni cu acțiuni la purtător sunt deja în procedura de faliment, dizolvare sau lichidare voluntară ori de întrerupere temporară a activității[2].

Prin Legea nr. 129/2019, au fost interzise emiterea de noi acțiuni la purtător, precum și efectuarea oricărui operațiune cu acțiunile la purtător existente. În acest sens, societățile emitente de acțiuni la purtător au obligația să își actualizeze actul constitutiv și să îl depună la Oficiul Registrului Comerțului. De asemenea, acțiunile la purtător emise anterior datei de 21 iulie 2019 vor fi convertite în acțiuni nominative, conform prevederilor noii legi, detinatorii cu orice titlu de acțiuni la purtător având obligația să le depună la sediul societății emitente în termen de 18 luni de la data intrării în vigoare a Legii nr. 129/2019. După expirarea acestui termen, acțiunile la purtător nedepuse la sediul societății emitente se anulează de drept, cu consecința reducerii corespunzătoare a capitalului social. De asemenea, nedeplinirea, până la expirarea termenului menționat anterior, a obligației de conversie de către societățile pe acțiuni și în comandita pe acțiuni atrage dizolvarea acestora.

- **Crearea și operaționalizarea Registrului Beneficiarilor Reali**

Un element de noutate absoluta este dat de înființarea registrelor beneficiarilor reali ai persoanelor juridice (persoanele fizice ce controleaza persoanele juridice), iar decizia de înființare a acestora a fost luata la nivel european ca raspuns la atacurile „Panama Papers” și la atacurile teroriste survenite în capitalele statelor membre. Acești beneficiari reali vor fi înregistrați în Registrul Comerțului, Registrul asociațiilor și fundațiilor, registre care vor fi utilizate de autoritațile statului, dar și de entitățile obligate atunci când aplica masuri de identificare a clientelei. Aceste registre naționale vor fi interconectate la nivel european, astfel încât sa se asigure transparența circuitelor financiare.

Ca regula, declarația privind beneficiarul real al persoanei juridice se va depune și se va înregistra în Registrul beneficiarilor reali al societăților, tinut de Oficiul National al Registrului Comerțului, la înmatricularea societății, anual sau ori de câte ori intervine o modificare.

Important de știut este ca, până la data de 21 iulie 2020, societățile înregistrate în registrul comerțului, cu excepția companiilor și societăților naționale, precum și a societăților detinute integral sau majoritar de stat, au obligația sa depuna spre înregistrare, în Registrul beneficiarilor reali ai societăților, declarația privind datele de identificare ale beneficiarilor reali.

Nerespectarea acestor obligații, de către administratorul care reprezintă societatea, constituie contravenție și se sancționează cu amenda de la 5.000 lei la 10.000 lei.

- **Modificari aduse legislației privind asociațiile și fundațiile**

Odata cu intrarea în vigoare a Legii nr. 129/2019, s-a modificat și *Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații*, cu scopul prevederii exprese a obligației de declarare a beneficiarului real.

Ca atare, obligația de declarare a beneficiarilor reali le revine și asociațiilor și fundațiilor, iar în cazul în care acestea nu se conformează acestei obligații, Ministerul Public sau oricare alta persoana interesata poate cere dizolvarea acestora, pe cale judecatorească.

- **Adaptarea și înaprirea regimului sancționator**

Nu în ultimul rând, se cuvine a fi menționat și faptul ca modificari importante au fost operate și în materia sancționării neconformității față de reglementările din domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor, stabilindu-se, în acest sens, praguri importante în privința amenzilor contravenționale aplicabile în cazul nerespectării obligațiilor legale. Astfel, încălcarea prevederilor Legii nr. 129/2019 atrage, după caz, răspunderea civilă, disciplinara, contravențională, administrativă sau penală, cu mențiunea ca, prin derogare de la *Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*, aplicarea sancțiunii amenzii contravenționale se prescrie în termen de 5 ani de la data savârșirii faptei.

În concluzie, modificările prezentate mai sus, precum și celelalte noutăți aduse de Legea nr. 129/2019 instituie obligații suplimentare pentru entitățile raportoare și au rolul de a adapta, dar și de a înapri sistemul sancționator pentru prevenirea spălării banilor. Scopul final urmarit de legiuitor este asigurarea și consolidarea legislației interne de prevenire și combatere a spălării banilor, în conformitate cu indicațiile organismelor internaționale în acest domeniu.

Nu în ultimul rând, rămâne de văzut când vor interveni schimbări în noua reglementare, având în vedere că România a transpus Directiva 2015/849 abia după doi ani de la împlinirea termenului limită de conformare (respectiv, 26 iunie 2017)[3], iar această directivă a fost deja modificată printr-un nou act european[4], al cărui termen de transpunere în legislația internă este 10 ianuarie 2020.

[1] Art. 19. - Persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1, și care a comis o infracțiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecării denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

[2] Conform Expunerii de motive la proiectul de Lege pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului.

[3] Cu privire la cealaltă directivă transpusă în Legea nr. 129/2019 (i.e. Directiva 2016/2.258), România avea obligația să adopte și să publice, până cel târziu la 31 decembrie 2017, actele normative necesare pentru conformare.

[4] Directiva (UE) 2018/843 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, precum și de modificare a Directivelor 2009/138/CE și 2013/36/UE